

Kristianstads
kommun

Foto: Jenny Ahlqvist

Kristianstads kommun

Friluftspan 2023–2027

Innehåll

Uppdrag.....	3
Sammanfattning.....	5
Inledning	6
Preciseringar och avgränsning	7
Bakgrund.....	10
Friluftsvanor	17
Framtidens friluftsliv	20
Nuläge Kristianstad.....	21
SWOT	28
Vision, målområden, strategier och åtgärder	31

Uppdrag

Kommunstyrelsen gav 2021 kultur- och fritidsnämnden i uppdrag att ta fram en Friluftspan. Enligt beslutet ska Friluftspanen konkretisera vision, mål och strategier för friluftslivet. Friluftspanen ska fastställa kommunens centrala vilja, långsiktiga planering och prioritering av friluftslivet i kommunen samt hanteras som ett planeringsunderlag till översiktsplanen.

Ett antal styrande dokument och planer har genom åren angett att kommunen bör ta fram en friluftspan. Det finns bland annat med i Miljömål för Kristianstad 2016–2020 och i Grönplan (2019). Kultur- och fritidsnämnden har i sin kultur- och fritidspolitiska strategi 2016–2024 med målet att Kristianstad ska bli en av Sveriges ledande friluftskommuner.

Friluftspanen är ett kommunövergripande styrdokument och berör flera nämnder och förvaltningar.

ARBETSSÄTT

Friluftsplänen har tagits fram i en kommunövergripande process där arbetet utgått ifrån den så kallade Friluftsgruppen. Gruppen, som funnits sedan 2020, sammankallas och leds av kultur- och fritidsförvaltningen genom kommunens friluftsstrateg. I gruppen ingår representanter från kommunledningskontoret (utvecklingsenheten, biosfärenheten), miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen (planavdelningen, avdelningen för geografisk information och miljö och hälsoskydd), tekniska förvaltningen (fastighetsavdelningen, anläggningsavdelningen). Vid vissa tillfällen har även representanter för arbete- och välfärdsförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen deltagit.

En kartläggning av naturområden för friluftsliv med värderingar och kartor har tagits fram som underlag till Friluftsplänen. Kartläggningen är gjord utifrån en nationell vägledning från Naturvårdsverket. De kartlagda områdena har värderats utifrån sju kriterier och fått en klassning i A, mycket viktigt friluftsområde, B, viktigt friluftsområde eller C, övrigt friluftsområde.

Externa intressenter såsom föreningar, näringsidkare, organisationer och regionala företrädare har bjudits in för att ge synpunkter. Tre enkätundersökningar har genomförts, en riktad till föreningar i kommunen, en till skolor och förskolor och en direkt till medborgarna.

Inom ramen för Friluftslivets år 2021 har en rad friluftsanslag genomförts riktade till naturovana målgrupper. Erfarenheter och utsagor från dessa aktiviteter har också legat till grund för Friluftsplänen.

Sammanfattning

Visionen för friluftslivet i Kristianstads kommun

Ett inspirerande friluftsliv över gränser som stärker samhällsutvecklingen

I Kristianstads kommun är ett hållbart friluftsliv en angelägenhet för alla. Friluftslivet och naturen är en hälsofrämjande samlingspunkt där det är tryggt att vara utifrån var och ens egna förutsättningar. Tillsammans är vi varsamma om naturen och hjälps åt så det är lätt att göra rätt.

Friluftslivet i Kristianstads kommun skapar livskvalitet, ger förståelse för naturens värden och bidrar till kommunen som en attraktiv plats att bo, besöka och jobba i. Med allemansrätten som grund är friluftslivet en del av barn och ungas vardag – både i skolan och på fritiden.

Fem övergripande målområden bedöms vara viktiga för att uppnå visionen om ett inspirerande friluftsliv över gränser som stärker samhällsutvecklingen.

1. Friluftsliv för alla och naturen som samlingspunkt
2. Stärkt engagemang och samverkan för friluftslivet
3. Förståelse och respekt för naturens värden
4. Friluftsliv för god folkhälsa och hållbarhet
5. Ett rikt friluftsliv för barn och unga

Tre strategier gäller för alla fem målområden

1. Kommunikation och dialog
2. Attraktiva friluftsområden (upprustning och investeringar)
3. Samverkan och ansvarsfördelning

Till strategierna är 15 resultatmål kopplade vilka förtydligar ambitionen hos målområdena och ligger till grund för åtgärder och årliga aktivitetsplaner.

Friluftsplänen är framtagen i samverkan mellan kommunens förvaltningar och i dialog med externa aktörer på lokal och regional nivå. För att uppnå synergier och samordningseffekter är en viktig del av arbetet att samverka med externa utvecklingsaktörer inom friluftslivet.

Friluftsplänen är ett underlag till översiktsplaneringen och bidrar till att uppfylla målen i den strategiska färdplanen för Kristianstads kommun.

Inledning

I Kristianstads kommun finns nästan alla naturtyper, landskapet är varierat, kusten är lång och sjöar och vattendrag är många. Här finns ett väl utvecklat friluftsliv med många iordningställda friluftsområden och längre vandrings-, kanot- och cykelleder. Det av UNESCO utsedda biosfärområdet Kristianstads Vattenrike med naturum är en stark aktör för utvecklingen av naturvård och friluftsliv. Biosfärområdet är också ett modellområde för hållbar utveckling och leder utvecklingen genom exempel. Kristianstads kommun är en av de bästa kommunerna i Skåne för friluftsliv enligt Naturvårdsverkets årliga ranking. Mycket är på plats för det goda friluftslivet som kommer alla invånare till del.

Med en Friluftsplan tar kommunen steget vidare för att fokusera, ytterligare utveckla och inte minst samordna friluftslivet och stå rustade inför framtiden.

Ökat intresse för friluftsliv och omvärldsförändringar ställer högre krav på att tillhandahålla välskötta och tätortsnära friluftsområden, både för att möta intresse och behov men lika mycket för att förbättra folkhälsan och naturförståelse för en till stor del urbaniserad befolkning. Att omfatta hela den vidsträckta kommunen och fler målgrupper än de som redan idag är engagerade är en stor möjlighet till utveckling och utväxling av friluftslivets värden.

Eftersom friluftsliv också handlar om markanvändning så är kommunens översiktsplan (2013) och översiktsplan för Kristianstad stad (2021) såväl som regionplanen för Skåne (2022) viktiga underlag för planeringen av friluftslivet. Friluftsplanen för Kristianstads kommun står på egna ben men är också ett komplement och fördjupning av kommunens grönplan (2019). Friluftsplanen tydliggör och fördjupar friluftslivets intressen och målsättningar.

Friluftsplanen har tagits fram med stöd av Länsstyrelsen Skånes LONA-medel.

Målet för den nationella friluftslivspolitik

”Det övergripande målet för friluftslivspolitik är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö.”

Regeringens mål för friluftslivspolitik, skrivelse 2012/13:51

Preciseringar och avgränsning

Vad är friluftsliv?

Det finns en definition av friluftsliv på nationell nivå: "Friluftsliv är vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande utan krav på tävling"¹

Naturvårdsverket genomför en återkommande enkät om svenska folkets friluftsvanor². I den preciseras friluftsliv som fritidsaktiviteter som görs utomhus i natur- och kulturlandskap nära hemmet eller längre bort.

Definitioner av friluftsliv diskuteras ofta men för arbetet med Friluftspanen har de öppna och inkluderande definitionerna ovan varit vägledande. Mer precist innebär friluftsliv i Kristianstads kommuns mening naturkontakt och de upplevelser en får när en vistas i naturen, oavsett vad en gör. Med natur menas både tätortsnära gröna naturytor såsom parker och gröna stråk såväl som mer otillgänglig natur/skog/vattendrag längre bort från tätorterna

De aktiviteter som människor själva anger som vanligast när de ägnar sig åt friluftsliv är det relativt enkla som promenader, trädgårdsarbete, cykling, vistelse i skog och mark och utomhusbad³.

Nationell definition av friluftsliv

"Friluftsliv är vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande utan krav på tävling."

Förordningen om statsbidrag till friluftorganisationer, SFS 2010:2018

¹ Förordningen om statsbidrag till friluftorganisationer, SFS 2010:2018

² Friluftsliv 2018, rapport 6887, Naturvårdsverket

³ ibid

Tillgänglig och otillgänglig natur

När Friluftspanen pratar om otillgänglig respektive tillgänglig natur så handlar det om hur lätt eller svårt det är att hitta till och i naturområdet på ett generellt plan. De människor som bor i tätort (ca 86 procent av befolkningen) efterfrågar för att delta i friluftsliv är först och främst närhet (ej längre än 300 meter) men också trygghetsskapande åtgärder som markerade stigar, bänkar, grillar, parkeringsplatser etc – att naturområdet är *tillgängligjort*.

När *otillgänglig natur* anges så handlar det om natur där det inte finns tydliga entréer eller ingångar, stigar, skyltning och liknande. För den som inte bor helt intill eller känner till denna natur sedan tidigare är det svårt att hitta till och ta sig runt i denna typ av natur.

Det finns ett starkt samband mellan närhet till natur och att man är ute i den, oavsett om man bor i tätort eller landsbygd. Följaktligen är människor som bor på landsbygden oftare ut i naturen än de som bor i tätort⁴.

Ingen skog i kommunen är orörd, det vill säga utan mänsklig påverkan på något sätt, men det finns skog där många kan få den orörda *känslan* då den ligger långt från bebyggelse, få människor bor och rör sig där och inget *uppenbart* skogsbruk bedrivs. Det är det som avses när känslan av orördhet nämns i texten nedan.

Vad är ett friluftsområde?

Ett friluftsområde definieras i sin bredaste bemärkelse som ett grönområde som nyttjas för friluftsliv. I de naturområden för friluftsliv som är mest etablerade och välbesökta finns det i princip alltid olika typer av service och anläggningar kopplade till området som möjliggör och underlättar för friluftsliv, de är tillgängliggjorda. Det kan vara tydliga entréer, parkeringsplatser, skyltar, markerade stigar, toaletter och annat. Bockeboda strövområde är ett exempel, Näsby fälts och Forsakars naturreservat två andra.

En park i tätort eller ett grönområde utan service och anläggningar men som används för friluftsliv kan också med den breda definitionen betraktas som ett friluftsområde. Tivoliparken i centrala Kristianstad är ett exempel på ett grönområde som nyttjas för friluftsliv och därmed kan betraktas som ett naturområde för friluftsliv, Bockebäcksparken i Önnestad ett annat.

Under 2020–2021 har en första kartläggning av naturområden för friluftsliv inom kommunen tagits fram. Kartläggningen är ett levande dokument som uppdateras och kompletteras över tid. I nuläget återfinns 55 kartlagda friluftsområden med olika karaktär, från de etablerade friluftsområdena och naturreservaten till tätortsnära gröna ytor utan egennamn som används för friluftsliv. Fokus för kartläggningen har dock varit på de friluftsområden som är relativt etablerade.

⁴ Vistelser i skog och mark 2018-2019, Levnadsförhållanden 2021:1, SCB

Friluftsliv och naturturism

Branschorganisationerna Naturturismföretagarna och Svensk turism har i den nationella naturturismstrategin (2018) definierat skillnader och beröringspunkter mellan friluftsliv och naturturism⁵. Det finns flera beröringspunkter mellan dessa områden men också några avgörande skillnader som är viktiga att reda ut och hålla isär.

Naturturism förutsätter dels att besökaren gör en resa till natur utanför sin vanliga omgivning. Resan inkluderar per definition *förflyttad konsumtion* i form av boende, måltid, aktivitet och andra turismtjänster. Till skillnad från friluftslivet skapar alltså naturturismen sysselsättning och lokala turismintäkter, eftersom det finns besökare som är villiga att betala för upplevelser och tjänster på resmålet⁶. Detta skiljer naturturism från friluftsliv. Friluftsliv definieras ur turismsynpunkt som aktiviteter och vistelser som är *gratis* och sker i närområdet (ofta inom den egna kommunen).

Definition av naturturism

”Naturturism är förflyttad konsumtion i form av aktiviteter, boende, måltider och andra turismtjänster där själva naturupplevelsen är i centrum.”

Nationell strategi för naturturism, Visit Sweden, 2019

Både friluftsliv och naturturism handlar om rekreation och bidrar till en bättre folkhälsa vilket är starka beröringspunkter. Naturturismen innehåller ofta moment som förknippas med friluftsliv, såsom vandring, tältning och utomhusmåltider. Samtidigt så omfattar friluftsliv utanför hemorten per definition inslag av naturturism (förflyttad konsumtion). Begreppen och företeelserna går på så sätt in i varandra.

Den service som kommunen erbjuder medborgaren för att underlätta utövandet av friluftsliv såsom markerade leder, friluftsområden med entréer, parkeringar och toaletter, lägerplatser och liknande är också service som naturturismföretagen kan använda som inslag i sina naturturistiska produkter. På så sätt erbjuder ett från offentligt håll väl utvecklat friluftsliv med olika typer av service också en slags råvara för näringslivsutveckling, i detta fall naturturism.

Balansen mellan friluftslivet och naturturismen kan i mer populära områden bli något skör, då de betalande naturturisterna från fjärrområden konkurrerar om den service som kommunen erbjuder medborgaren. Alla får helt enkelt inte plats på lägerplatser och liknande och slitaget kan tidvis bli för hårt på naturen. Ett sådant exempel är kanotleden Immeln-Raslången-Halen i norra delen av kommunen. För att balansera och fördela besöksstryck krävs ett gott samarbete mellan offentliga aktörer och näringsidkare där man delar på ansvar och investeringar.

⁵ Nationell strategi för naturturism, Visit Sweden, 2018

⁶ ibid

Bakgrund

Kristianstads kommun

Kristianstads kommun arbetar mot 2030 efter visionen "Vi lyfter tillsammans". Visionen preciseras i den strategiska färdplanen som prioriterar bland satsningarna. Strategisk färdplan 2021–2024 innebär ökade hållbarhetsambitioner med målformuleringen "Kristianstad ska vara en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar kommun, med *rik, välmående natur* och klimatsmarta samhällen präglade av minskad segregation och hög medborgerlig delaktighet." Friluftspanens målområden kopplar an till den strategiska färdplanen, främst målområdena Attraktivitet och Hållbarhet där Friluftspanen bidrar till indikationer som handlar om en attraktiv kommun att leva, bo i och rekommendera andra att bo i.

Kommunens översiktliga planering är av stor betydelse för arbetet med friluftsförhållanden. Översiktsplanerna ger riktlinjer för hur kommunens mark- och vattenområden ska användas. Den nu gällande översiktsplanen för Kristianstads kommun antogs av kommunfullmäktige 2013 och har en tidshorisont fram till 2025. En fördjupad översiktsplan för Kristianstad stad antogs 2021 och utöver det pågår framtagandet av en fördjupad översiktsplan för Åhus.

Liksom Friluftspanen är kommunens Trafikstrategi och Trafikplan, Grönstrategi och Grönplan samt Klimat- och miljöplanen underlag till den översiktliga planeringen och anger inriktningar för trafikutveckling respektive utvecklingen av grön- och blåstrukturen och klimat- och miljöarbetet, vilka alla i sin tur är av betydelse för friluftslivets utveckling och vice versa.

Översiktsplanen för Kristianstads kommun från 2013 redovisar friluftslivets- och landsbygdsturismens intressen tillsammans med mål för vidare utveckling. I de övergripande ställningstaganden är ett brett utbud av aktiviteter och besöksmål för turism och rekreation i hela kommunen viktigt liksom förbättrad skyltning och service i form av rastplatser, toaletter och liknande.

Översiktsplanen för Kristianstads stad utgår från tre stadsbyggnadsmål – Stad för alla, Attraktiv stad och Grönblå stad – som bygger på de tre hållbarhetsdimensionerna i Agenda 2030. Till målen kopplas 15 strategier som beskriver hur samhällsplaneringen ska bidra till att målen nås. Strategierna Främja folkhälsa och rekreation, Stimulera god gestaltad miljö, Stärka ekosystemen, Utveckla mötet mellan stad och landsbygd samt Visa hänsyn till riksintressena har alla beröringspunkter med Friluftspanens målområden. Planen pekar ut tre större grönområden som kan utvecklas och tillgängliggöras för att bidra till tillgången på parker och grönområden, det är den gamla deponin (Härlövs ängar och backar), Näsbyfältet och Stordiket. Att det bör finnas en park med kultur- eller fritidsutbud inom ett avstånd på 500 meter från bostaden pekas ut som viktigt på grund av sambandet mellan närhet och nyttjande.

Grönstrategin från 2017 anger mål för hur grönblå strukturer i kommunen ska bevaras och utvecklas. Friluftsplänen kan sägas vara den sociala aspekten av planeringen av grön och blåstruktur. Målen i grönstrategin har beröringspunkter med Friluftsplänens målområden och de båda planerna bidrar i flera fall både övergripande och specifikt till varandras måluppfyllelse, särskilt där grönplanens riktlinjer och åtgärder delvis sammanfaller med Friluftsplänens åtgärder.

Regionala planer

Region Skåne antog 2022 en regionplan för Skåne. Syftet med planen är att underlätta den regionala fysiska planeringen och peka ut riktningen som Region Skåne, de skånska kommunerna och andra samhällsaktörer vill att Skåne ska ta. Av de sex planeringsstrategier som tagits fram har särskilt ”Stärka mångfalden av attraktiva och hälsofrämjande miljöer med tillgång till rekreation” bäring på friluftslivet. En regional karta över viktig grönstruktur för friluftslivet har tagits fram (se bilaga 1).

Som huvudman för Skåneleden, de nationella rekreativa lederna Sydostleden och Sydkustleden samt den regionala rekreativa Cykelleden Skåne har Region Skåne tagit fram en Handlingsplan 2030 för rekreativa leder i Skåne. Handlingsplanens tre målområden rör friluftslivet brett; förbättrad folkhälsa genom ett starkt friluftsliv, förbättrad samhällsekonomi genom kvalitetssäkrade leder samt förbättrad och stark friluftslivsregion. De tre målen har alla starka beröringspunkter med Kristianstads kommuns friluftsmål.

Länsstyrelsen Skåne skickade hösten 2022 ut remissen på Skånes friluftslivsplan. En målbild är framtagen: Framtidens friluftsliv i Skåne är hållbart och tillgängligt för alla; klimatet, naturen, djuren, markägaren, boenden och besökaren. Utgångspunkten är de nationella friluftspolitiska målen tillsammans med de regionala förutsättningarna i Skåne. För att uppnå målbilden av ett tillgängligt och hållbart friluftsliv har fyra fokusområden tagits fram: balanserat & hållbart, planera & tillgängliggöra, informera & inspirera samt kunskap & kompetens. Målområden och resultatmål i Kristianstads kommuns Friluftsplän återspeglas konsekvent i den regionala friluftsplänen.

NATIONELLA FRILUFTSMÅL

Sverige har sedan 2012 tio nationella mål för friluftslivet. Kommuner, myndigheter och andra aktörer kan ta stöd i de nationella målen för att planera och arbeta för friluftsliv. Naturvårdsverket står för nationell samordning av arbetet med friluftslivsmålen. De nationella målen är en viktig bakgrund till arbetet med Friluftsplänen i kommunen och återspeglas också i de mål som kommunen tagit fram.

Målformulering	Genom målet vill politiken	Ansvarig myndighet
1. Tillgänglig natur för alla	Att alla människor ska ha möjlighet att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet.	Boverket
2. Starkt engagemang och samverkan	Sätta individens personliga val och engagemang i centrum.	Naturvårdsverket
3. Allemansrätten	Värna allemansrätten och att allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.	Naturvårdsverket
4. Tillgång till natur för friluftsliv	Säkerställa möjligheter till friluftslivet genom hållbart brukande, fysisk planering och bevarande.	Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen
5. Attraktiv tätortsnära natur	Värna tillgången till attraktiv natur i och i närheten av tätorter. Allmänheten ska ha tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.	Boverket
6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	Att friluftsliv och turism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark, hållbar utveckling och regional tillväxt.	Tillväxtverket

7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet	Göra naturområden attraktiva för friluftsliv och rekreation.	Naturvårdsverket
8. Ett rikt friluftsliv i skolan	Att förskolor och skolor bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling.	Naturvårdsverket
9. Friluftsliv för god folkhälsa	Skapa goda förutsättningar för människor att vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet.	Folkhälsomyndigheten
10. God kunskap om friluftslivet	Säkra tillgången till etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv.	Naturvårdsverket

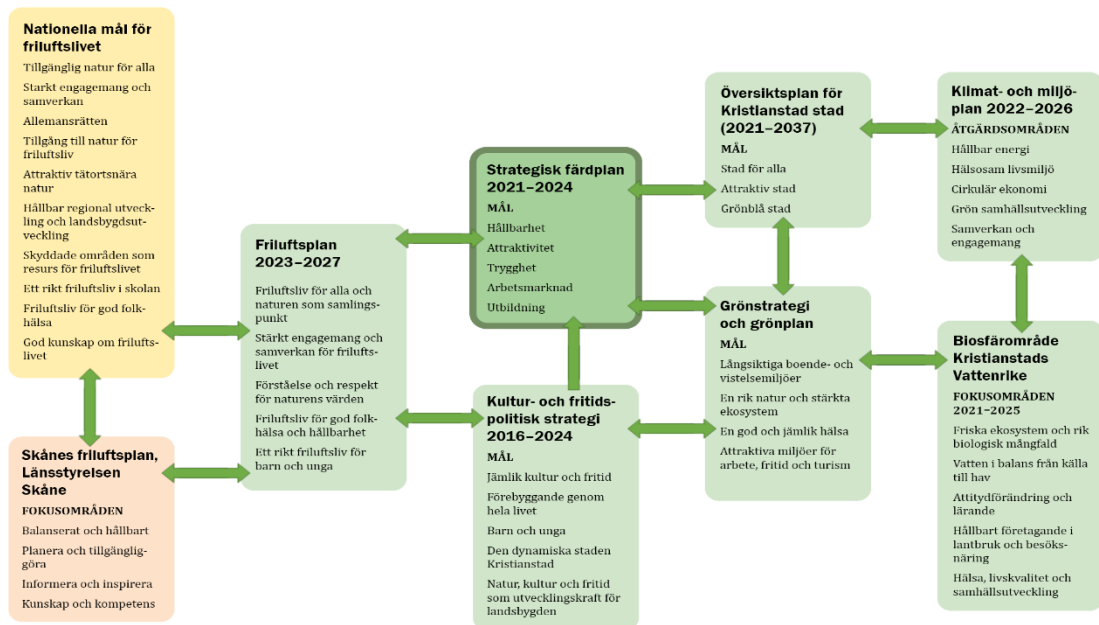
Källa: Naturvårdsverket 2020-11-23

Den senaste uppföljningen av målen gjordes 2019⁷. Där konstaterades att trots en positiv utveckling för flera av målen behövs flera målinriktade insatser för att utveckla friluftspolitiken ytterligare. Där nämns bland annat fortsatta satsningar på Länsstyrelserna LONA-bidrag⁸ och samordnade uppdrag, ett fortsatt stöd till friluftslivsorganisationer, ta fram en vägledning för skogens sociala värden, en forskningsnod för friluftslivet, ökad kunskap om allemansrätten och att stärka skolans roll i friluftslivsarbetet.

⁷ Uppföljning av målen för friluftslivspolitiken 2019, rapport 6904, Naturvårdsverket

⁸ LONA står för lokala naturvårdssatsningar där friluftsliv också ingår

ÖVERSIKT MÅL OCH PLANER KOPPLADE TILL FRILUFTSPLANEN

AGENDA 2030

De globala målen för hållbar utveckling

Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Agenda 2030 och de globala målen har varit en viktig bakgrund i arbetet med Friluftsplänen. Målen i Friluftsplänen samspelar med flera av målen i Agenda 2030 och ska bidra till måluppfyllelse för kommunens hållbarhetsarbete. Friluftsplänens målsättningar kan bidra till flera av målen i Agenda 2030, se nedan. Under varje mål står vilket bidrag friluftsliv står för i förhållande till måluppfyllelse.

Mål 3: God hälsa och välbefinnande

Friluftsliv och naturvistelse bidrar till bättre hälsa och välbefinnande såväl fysiskt som psykiskt⁹

Mål 4: God utbildning för alla

Friluftsliv är en arena för lärande om natur, biologi, ekosystemtjänster, allemansrätten och mycket mer. Lärande i utomhusmiljö samt rörelse ger dessutom effekt på koncentration och inlärningsförmåga¹⁰

Mål 10: Minskad ojämlikhet

Ett aktivt arbete för att utveckla friluftslivets möjligheter för fler och naturovana målgrupper stöttar en utjämning av livsvillkor.

⁹ www.friskinaturen.org

¹⁰ ibid

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

En förutsättning för hållbar stadsutveckling är gröna ytor, tätortsnära natur och friluftsliv. Friluftsliv stärker också kopplingarna mellan stad och landsbygd. Gröna stråk och olika leder möjliggör hållbara transporter i och mellan samhällen.

Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion

Utvecklingen av friluftslivet främjar en hållbar förvaltning och användande av naturresurser. Naturvistelse och friluftsliv uppmärksammar människan på sin del i ekosystemet och vikten av ett hållbart liv och konsumtionsvanor.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringar

Friluftsliv kan ge medvetenhet om klimatförändringarnas påverkan på natur och människa och därmed bidra till livsstilsförändringar till förmån för klimatet. Friluftaktiviteter ger generellt få klimatmässiga avtryck (vandra, cykla, paddla och liknande)

Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald

Kunskap och praktisk erfarenhet av ekosystem och biologisk mångfald upplevs genom friluftslivet. Naturupplevelser ger naturförståelse som kan skydda naturvärden och särskilt skyddad natur. Friluftslivet strävar efter att finnas i samklang med naturvård och naturreservat.

Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

Friluftsliv är ofta något som görs i grupp där aktiviteterna och samvaron i naturen bidrar till trygghet och en känsla av gemenskap.

Friluftsvanor

Den senaste nationella enkätundersökningen från 2018 om svenskarnas friluftsliv visar att i stort sett alla svenskar ägnar sig åt friluftsliv i någon form även om formen varierar mellan sammanhang och aktiviteter. Över 80 procent av befolkningen anser att friluftsliv bidrar till en bättre livskvalitet, är positivt för hälsan och ger en mer meningsfull vardag. Över hälften anger att tillgång till friluftsliv påverkat deras val av bostadsort. Det är betydligt fler som menar att friluftsliv har påverkat valet av bostadsort i enkätundersökningen 2018 jämfört med den undersökning som gjordes 2007¹¹.

Majoriteten av friluftslivsaktiviteter utförs nära hemmet och de naturtyper som är vanligast där är skogsmark, bebyggda områden samt sjöar och vattendrag. Det finns tydliga samband mellan avståndet till området och hur ofta det besöks. Ökar avstånden mellan bostaden och besökt område med mer än 500 meter så sjunker besöken drastiskt (från 44 procent till 8 procent). Därför är närhet och nåbarhet en mycket viktig aspekt för friluftslivsutövande.

Skåne

I rapporten Platsens betydelse för friluftsliv (2021) har data från Naturvårdsverkets friluftsenkät (2018) brutits ner länsvis. Sammanställningen visar att det i hela landet är betydligt vanligare med positiva upplevelser i samband med naturvistelser jämfört med negativa. Likväl utmärkte sig Örebro, Västmanland och Skåne genom att en lägre andel invånare där rapporterade positiva naturupplevelser. Kunskapen om vad man får och inte får göra enligt allemansrätten är generellt god i alla län. Den är dock något lägre i Stockholm och Skåne län, och högre bland de som lever på Gotland och i Blekinge¹².

För Skånes del innebär resultaten att det är särskilt viktigt att öka kunskapen om allemansrätten hos medborgarna, men också att titta närmare på vad som hindrar positiva naturupplevelser i Skåne. Att Skåne är tätbefolkat och har lägst andel allemansrättslig natur i Sverige är säkert några av orsakerna.

Kristianstads kommun

Som ett underlag till grönplan gjordes sommaren 2015 en enkätundersökning i kommunen där bland annat frågor om friluftsliv ställdes. Hälften av de som svarade besökte en park/grönområde/naturområde minst en gång i månaden och en fjärdedel varje vecka. Den vanligaste aktiviteten i parker och grönområden var att promenera och rasta hunden följt av familjeaktivitet, motion och picknick. För naturområden var promenad och motion de vanligaste aktiviteterna. Tivoliparken är den i särklass populäraste platsen för friluftsliv¹³.

¹¹ Friluftsliv 2018, rapport 6887, Naturvårdsverket

¹² Platsens betydelse för friluftsliv, rapport 7015, Naturvårdsverket

¹³ Underlagsrapport, Grönplan 2019, Medborgarenkät om grönområden, Kristianstads kommun, 2019

Coronapandemins effekter

Studier visar att friluftsvanor förändrats under coronapandemin. Andelen som är ute i naturen har ökat väsentligt. Störst ökning har setts hos unga vuxna och medelålders. Den vardagsnära naturen, i närheten av bostaden, har blivit ännu mer viktig¹⁴. Om effekterna av pandemin kvarstår över tid återstår att se, men flera forskare anser att flera indikatorer som talar för att ökad naturvistelse är här för att stanna. Klart är att fler och andra människor än tidigare är ute i naturen, vilket ställer högre krav på att möta upp med service, anläggningar och kunskap bland annat.

Skillnad mellan grupper

Statistiken visar att det finns variationer i utövandet mellan olika grupper i befolkningen utifrån olika bakgrundsvariabler. Det är vanligare med friluftsliv om man har en högre utbildning, bor på landsbygden eller mindre tätort eller om båda ens föräldrar är födda i Sverige. Personer med funktionsvariationer vistas mer sällan i naturen jämfört med andra och yngre barn vistas oftare i naturen än äldre barn. Kvinnor är överlag ute i naturen oftare än män^{15 16}.

Grupper med lägst andel friluftsaaktiva	Grupper med högst andel friluftsaaktiva
Alla 16–24 år, 85 år och äldre	Alla 55–74 år
Män 16–54 år	Kvinnor 16–54 år
Kvinnor 65 år och äldre	Män 65 år och äldre
Utrikes födda	Inrikes födda
Förgymnasialt utbildade	Eftergymnasialt utbildade

Tabell 1. Skillnader i friluftsutövande mellan grupper, SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden/EU-Statistics on Income and Living Conditions

Barn och unga

Bland barn i åldersgruppen 11–15 år är det två tredjedelar som aldrig eller sällan vistas ute i naturen på vardagarna. Under längre ledigheter är dock en klar majoritet av barnen ute i naturen ofta eller mycket ofta i samtliga åldersgrupper¹⁷. Barnens miljöhälsoenkät (2019) visar att barnens tid för utevistelse har minskat betydligt över tid och att andelen barn som varje dag vistas i grönområden har minskat från 78 procent 2003 till 40 procent 2019. Barn med utrikesfödda vårdnadshavare och barn som bor trångt vistas mer sällan i grönområden jämfört med andra barn. Vårdnadshavarens utbildningsnivå har också betydelse för vistelse i gröna områden.¹⁸

¹⁴ Friluftslivet under coronapandemin, rapport 2021:1, Mistra sport & outdoor

¹⁵ ibid

¹⁶ Ovana friluftsutövare, Gullers grupp, rapport, 2021

¹⁷ ibid

¹⁸ Miljöhälsoenkät 2021, Barns miljörelaterade hälsa, Folkhälsomyndigheten

Hinder för friluftsliv

Varför människor ägnar sig åt friluftsliv kan ha många orsaker och detsamma gäller för varför en inte gör det. Ett viktigt mål i Friluftsplänen är att skapa goda förutsättningar för människor att vara ute i naturen för friluftsliv. Därför är det viktigt att se vilka hinder som upplevs ligga i vägen för att idka friluftsliv.

Enligt Naturvårdsverkets undersökning var det drygt hälften av befolkningen som angav att det är någon eller några friluftaktiviteter som de inte kan utöva i önskad omfattning. Upplevd brist på tid är den vanligaste orsaken. Fler kvinnor än män känner sig otrygga, saknar kunskap, transportmöjligheter eller tillgång till lämpliga platser för att kunna utöva friluftsliv så mycket som de egentligen vill. Personer som växt upp utanför Europa, eller som har föräldrar som gjort det, upplever generellt fler hinder än andra. Det gäller särskilt avsaknad av utrustning, kostnader, tillgång till lämpliga platser eller någon att utöva aktiviteten med¹⁹.

Friluftslivets samhällsvinster

Det är idag väl etablerat att friluftsliv har en rad positiva effekter för individ och samhälle. Friluftsliv har kraftfulla positiva effekter på fysisk hälsa med bland annat bättre kondition, minskad risk för flera kroniska sjukdomar som hjärt-kärlsjukdomar, diabetes typ 2 och högt blodtryck. Friluftsliv och vistelse i naturområden ger också positiva effekter på psykiskt välmående och lindrar symtom på ångest, depression och nedstämdhet. Det kan dessutom minska risken för framtida psykisk ohälsa och vara ett stöd vid rehabilitering.

Friluftsområden kan kyla ned bebyggda områden vid värmeböljor, minska risken för översvämningar, minska bullerstörningar och filtrera bort luftföroreningar. Friluftsliv och tillgång till friluftsområden ökar ett områdes attraktivitet för att bo, leva och arbeta i. Ett friluftsområde är också ett exempel på en demokratisk och öppen plats för alla och sociala relationer på lika villkor.

Utevistelse i natur främjar barns inläring och utveckling med ökad koncentration, inläring, arbetsminne och motorik.

Friluftsområden gynnar naturturism och bidrar på så sätt till sysselsättning och intäkter. Hälsoekonomin är betydande då det kan påvisas att personer som bor nära tillgängliga och nåbara friluftsområden är fysiskt mer aktiva, har lägre risk att dö i förtid, insjukna i hjärt-kärlsjukdomar, övervikt, fetma, stroke och högt blodtryck jämfört med personer med dålig tillgång till friluftsområden²⁰.

---

¹⁹ ibid

²⁰ Friluftslivets möjligheter, Johan Faskunger, Luften är fri, Friluftslivets år 2021, Grahn, P. 1993. Planera för bättre hälsa! Om sambandet mellan grönområden och hälsa, pp. 109–122 in Kullinger, B. (ed). Planera för en bärkraftig utveckling. Bygghälsorådet T26:1993. Stockholm.

Framtidens friluftsliv

Vad säger trenderna?

Med hjälp av trender kan vi förutsäga människors beteenden och behov och på så vis möta dessa. Det finns flera trender som påverkar friluftslivet på ett indirekt sätt, som globala megatrender²¹: men också trender som berör friluftslivet och utomhusupplevelser mer direkt. Dessa är viktiga att ha med sig då de påverkar hur friluftslivet behöver utvecklas framåt.

Globala megatrender:

- Globalisering
- Urbanisering
- Klimatförändringar
- Demografiska skiften
- Tekniska genombrott och digitalisering

Innebörden av dessa trender för framtidens friluftsliv kan exempelvis vara ett ökat resande/turism (globaliseringen) och därmed att kommuner behöver ta höjd för ett ökande antal besökare i naturen. Urbaniseringen både understryker ett ökat behov av naturmiljöer i städer och tätorter och ett ökat behov av att komma utanför stadsmiljöer för tystare upplevelser i naturen bortom tätorten. Klimatförändringarna kan göra att områden som tidigare använts för friluftsliv skiftas och besöksströmmar i världen omdirigeras till områden som är mindre påverkade av klimatförändringar än andra. Klimatförändringarna kan också göra säsongerna längre och likaså varma och kalla perioder, något som påverkar både utomhusvistelse och aktiviteter. De demografiska skiftena ser lite olika ut men generellt lever människor längre och är friskare, vilket ställer andra krav på friluftslivet än tidigare. Digitaliseringen möjliggör nya lösningar men bidrar också till ett alltmer fragmenterat och oorganiserat friluftsliv drivet av funktioner i sociala medier.

I en rapport från Kairos Future från 2019²² pekas flera trender ut som påverkar och ytterligare kommer att påverka framtidens utomhusupplevelser. Trenderna pekar mot att nya och mer naturovana målgrupper vill ut i naturen, både medborgare och turister. Det är också fler som bor i städer vilket gör att längtan till natur och stillhet ökar. Äldre blir piggare och fortsätter att vistas i natur längre upp i åldrarna. Gemensamt för de nya målgrupper som vistas i naturen är att de efterfrågar mer service, mer tillrättalagda upplevelser och mer bekvämlighet. Digitaliseringen driver också på utvecklingen av utomhusupplevelser med nya hjälpmedel som tillgängliggör naturen och gör den säkrare, till exempel GPS-utmärkta leder och interaktiva kartor.

---

²¹ Visitthefuture.com

²² The Future of Outdoor Experiences, 2019, Kairos Future

Nuläge Kristianstad

FRILUFTSOMRÅDEN

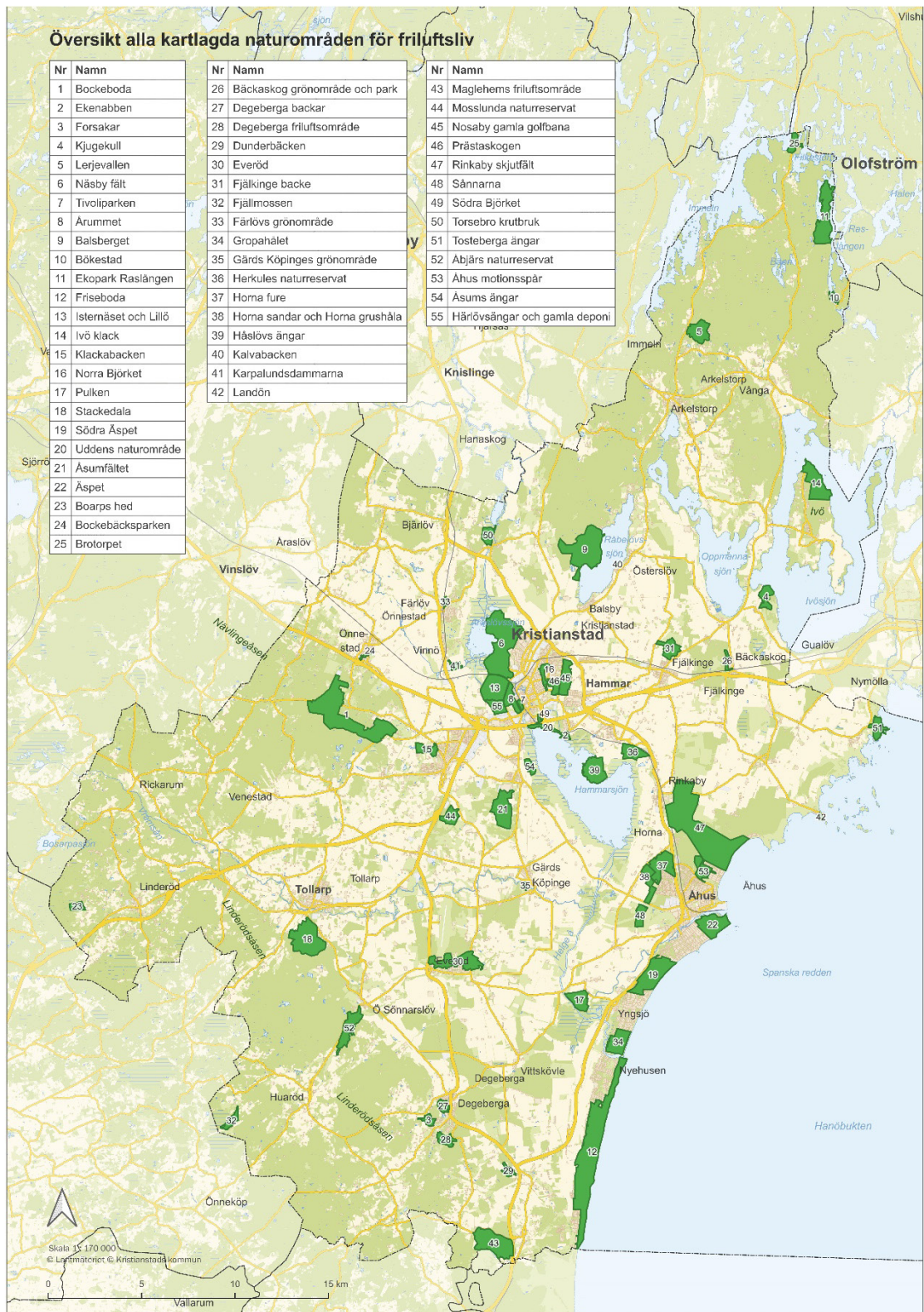
En första kartläggning och klassificering av kommunens naturområden som används för friluftsliv gjordes under 2020–2021²³. 55 områden identifierades. Något mer än hälften av dessa är naturreservat där allemansrätten på olika sätt är begränsad. Kristianstads kommun har full rådighet över mindre än en tredjedel av områdena (16 områden). I en majoritet av alla kartlagda områden är kommunen involverade på något vis som antingen markägare, huvudman, förvaltare eller skötselansvarig. De kartlagda områdena har värderats utifrån Naturvårdsverkets vägledning för klassificering av friluftsområden²⁴. För varje kartlagt område har detaljerade kartor tagits fram med information om området både med avseende på markägarförhållande och skötsel och vilka anläggningar för friluftslivet som finns där (markerade stigar, toaletter etc.). Kartläggningen är ett viktigt underlag för den framtida utvecklingen av friluftslivet i kommunen samt ett underlag för den fysiska planeringen. Revidering och uppdatering av kartläggningen bör ske med jämna mellanrum, minst i samband med översyn av översiktsplanen.

En övergripande analys av kartläggningen är att kommunen har mycket natur men att en stor del av denna inte är tillgänglig för friluftslivet på grund av att det är odlings- eller åkermark eller otillgänglig skogsmark. Det går också att se att Kristianstads tätort tillsammans med Degeberga och Åhus är de orter som har störst tillgång till tätortsnära natur, det vill säga nåbar och tillgänglig natur nära bostäder. För andra tätorter i kommunen varierar tillgången med övervikt mot att det saknas friluftsområden i närheten av bostäder. Här finns stora utvecklingsmöjligheter. En sammanfattad version av kartläggningen med kartor finns i bilaga 1.

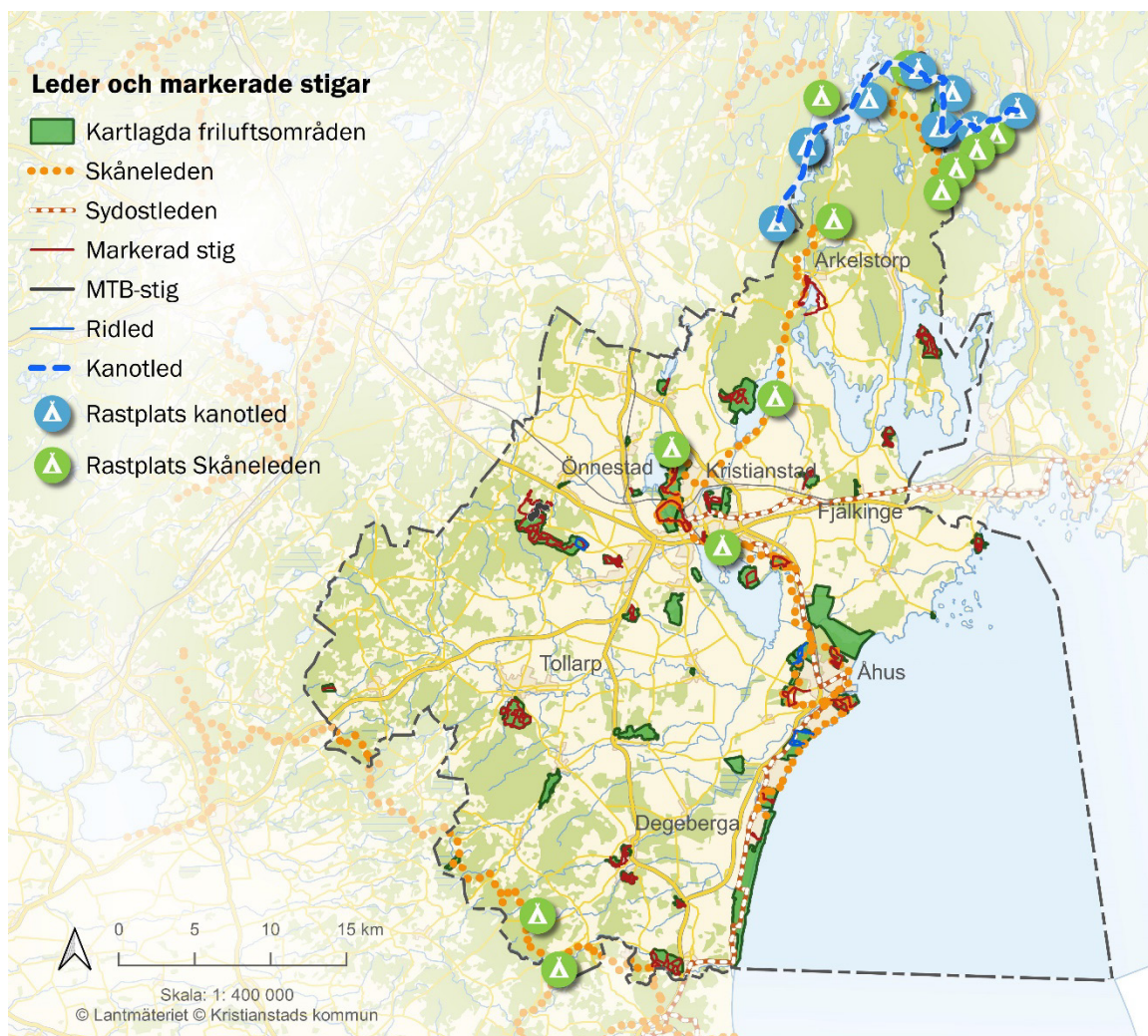
---

²³ Kartläggning av naturområden för friluftslivet, Kristianstads kommun, 2021

²⁴ [Naturvårdsverket.se/vagledning-och-stod/friluftsliv](https://naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/friluftsliv)

Karta 1. Kartlagda naturområden för friluftsliv, Kartläggning av naturområden för friluftsliv, 2021

Karta 2. Friluftsområden, lägerplatser, markerade leder, stigar, Kartläggning av naturområden för friluftsliv, 2021

Föreningslivet

Föreningslivet gör stora insatser för friluftslivet i kommunen med en omfattande och varierad programverksamhet. Friluftsförbundet, Svenska turistföreningen och Scouterna tillsammans med ryttarföreningar, brukshundsklubbar, cykelklubbar, fiskeföreningar, hembygdsföreningar och många fler sätter medborgarna i rörelse med naturen som bas. Till den samrådsworkshop för Friluftsplänen som externa aktörer bjöds in till identifierades drygt 150 föreningar i kommunen som på olika sätt hade beröringspunkter med eller intresse av friluftslivet. Alla föreningar deltog inte i workshoppen men det visar på mångfalden av föreningar och möjligheten att samverka kring friluftslivet på bred front.

Målgrupper

Ett övergripande mål för hela Friluftsplänen är att få fler personer att utöva friluftsliv och vara ute i naturen. Naturovana av alla sorter är i fokus och särskilt de övergripande grupper som observerats i undersökningar ha lägre grad av friluftsutövande än andra grupper. Det är barn och unga och särskilt lite äldre barn som inte hittar på saker med sina

föräldrar i lika stor utsträckning som mindre barn. Det är också personer med funktionsvariationer och de som vuxit upp utanför Europa eller har föräldrar som gjort det. Kvinnor över 65 år och äldre över 85 år och också grupper med lågt deltagande i friluftslivet. Lågt friluftsutövande samvarierar också med lägre inkomst och lägre utbildning.

För att nå, guida och stötta fler att vistas i naturen är det viktigt med förebilder och vägvisare. Dessa finns idag hos föreningslivet, hos de redan inbitna friluftsutövarna och inom naturturismen. Det är därför viktigt att även lyfta och göra insatser också för dessa målgrupper i arbetet med ett attraktivt friluftsliv.

Biosfärområde Kristianstad Vattenrike

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike är sedan 2005 ett av FN-organet Unesco utsett biosfärområde. Tillsammans med naturum Vattenriket är biosfärområdet kommunens starka aktör i arbetet med naturvård och friluftsliv inom biosfärområdets gränser. Liksom övriga 700 biosfärområden i världen arbetar Kristianstads Vattenrike med projekt som går ut på att bevara, utveckla och stödja landskapets värden. Biosfärområdet är också modellområde för hållbar utveckling och verkar under visionen ”bra för människan och naturen”. Biosfärområdet koncentrerar sitt arbete till fem fokusområden varav alla berör friluftslivet på olika sätt.

Biosfärområdet har många stödjande resurser till friluftslivet, inte minst de 22 besöksplatser som finns utplacerade i landskapet i nära anslutning till friluftsområden. Samrådsgruppen för biosfärområdet Vattenriket med representation av ett 30-tal föreningar, markägare, kommunala tjänstepersoner och politiker är ett viktigt forum också för friluftsfrågor. Biosfärambassadörer och vänföreningen Vattenrikets vänner är ytterligare exempel på lokalt engagemang, förankring och kunskapsspridning om biosfärområdets arbete.

Varje år besöker cirka 100 000 personer i alla åldrar naturum Vattenriket som är en viktig del i Kristianstads profil och ett landmärke i landskapet. Naturum har i samverkan med flera olika föreningar ett stort programutbud för allmänheten samt bokningsbara föredrag och visningar. Man erbjuder också en omfattande pedagogisk verksamhet där naturpedagogiska pass och guidningar erbjuds skolorna i kommunen tillsammans med kompetensutvecklingsinsatser för pedagoger och uteklassrum. Naturum Vatten driver också ett biosfärläger för unga varje sommar och pedagogisk-ekologiska projekt ute i skolorna.

Biosfärområdet Vattenrikets fem fokusområden

- Friska ekosystem och rik biologisk mångfald
- Vatten i balans från källa till hav
- Attitydförändring och lärande
- Hållbart företagande i lantbruk och besöksnäring
- Hälsa, livskvalitet och samhällsutveckling

FÖRVALTNINGAR

Friluftsliv är en sammansatt fråga som berör flertalet förvaltningar på olika nivåer, strategiskt och operativt. En del förvaltningar är mer involverade än andra men alla är i någon mening berörda eller sysslar med friluftsliv i någon form. En beskrivning av övergripande ansvarsområden och roller inom friluftslivsrelaterade frågor för de förvaltningar som är mest involverade följer nedan.

Kommunledningskontoret

Kommunledningskontorets avdelning för tillväxt och hållbar utveckling berör friluftsliv framförallt på en strategisk nivå. Friluftsliv är en del av, eller gränsar till, flertalet områden inom avdelningen såsom utvecklingsenhetens arbete med social hållbarhet, landsbygdsutveckling, evenemang, hållbarhet och turism- och besöksnärlingsfrågor. Mark- och exploateringsenheten har ägaransvaret för kommunens mark, fastigheter och anläggningar och är ansvarig för markförsörjning. Kommunledningskontoret har kommunstyrelsens uppdrag att leda och samordna strategisk planering inklusive den översiktliga planeringen. Under avdelningen finns också Biosfärenheten och naturum Vattenriket, huvudaktörer för utvecklingen av friluftsliv i kommunen på såväl strategisk som operativ nivå.

Kultur- och fritidsförvaltningen

Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för samordningen av kommunens strategiska arbete med friluftsliv samt för vissa friluftslivsrelaterade objekt såsom Bockatorpet och Skåneleden. Friluftslivsstrategens tjänst är placerad här och är en delad tjänst mellan kultur- och fritidsförvaltningen och tekniska förvaltningen.

Tekniska förvaltningen

Tekniska förvaltningen står för drift och underhåll samt utveckling, genomförandeplanering och utbyggnad av kommunens fastigheter där de friluftslivsrelaterade områdena gång- och cykelstråk, parker, gröna stråk, turist- och fritidsanläggningar, naturvårdsområden och besöksplatser i Vattenriket ingår. Tekniska förvaltningen är också naturreservatförvaltare där det ankommer kommunen och delar en tjänst med Biosfärenheten som förvaltar de kommunala naturreservaten samt några statliga reservat. Den operativa skötseln av naturreservat och friluftsområden där kommunen äger marken utgår också från tekniska förvaltningen.

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen samordnar och deltar i projekt för skydd av miljö och naturområden samt ansvarar övergripande för naturvård i kommunen. Man tar också fram det kommunala naturvårdsprogrammet. Planavdelningen ansvarar på uppdrag av kommunstyrelsen för översiktsplanering, planutredningar, planprogram och detaljplanering. Där ingår planering av grönstruktur och grönyteplanering vilken är av stor vikt för planeringen och utvecklingen av friluftsområden.

Organisering

En god organisering är en framgångsfaktor för måluppfyllelse. Under arbetet med Friluftsplanen har det visat sig att det finns förbättringspotential i förhållande till hur arbetet med friluftsliv organiseras internt inom den kommunala förvaltningen, vilka roller och ansvar de olika förvaltningarna har, hur arbetsgången ser ut samt dokumentation av rutiner och arbetsätt med mera. Ett mer strukturerat samarbete med olika externa aktörer, främst friluftsföreningar och markägare är också en viktig utvecklingsfråga för friluftslivet i kommunen. En central del av arbetet framåt är därför att fortsätta strukturera arbetet för att göra det tydligare och mer effektivt.

Förutom den kommunövergripande Friluftsgruppen som leds av friluftsstrategen bör en styrgrupp för Friluftsplanens genomförande utses. En styrgrupp är viktigt för de övergripande strategiska frågorna och vägvalen samt inte minst för budgetprocesser kopplade till Friluftsplanens åtgärder.

Ett externt friluftsråd eller nätverk ska också formuleras för att öka informationsutbyte och samarbete mellan kommunen och externa organisationer såsom föreningar, markägare och regionala friluftslivsaktörer.

SWOT

För att ta fram adekvata mål och bygga en framgångsrik plan behöver den adressera de utmaningar och möjligheter som identifieras. En sammanfattad bild av kommunens möjligheter och utmaningar har tagits fram och bildar bakgrund till de målformuleringar som ska utveckla friluftslivet i kommunen.

STYRKOR

Stor kommun med varierande natur och möjligheter till olika aktiviteter

Kommunen är stor och har mycket och varierad natur att erbjuda medborgare och besökare. Från den tätortsnära naturen till stora naturområden med orörd känsla, en lång kust, många vattendrag och de flesta naturtyper. Naturen och vattenområdena ger goda möjligheter till skilda friluftaktiviteter med både nisch och bredd såsom cykling, vandring, ridning, skidåkning och paddling. Aktiva föreningar bidrar till det varierade utbudet i landskapet.

Biosfärområdet Kristianstads Vattenrike

Biosfärområdet Kristianstads Vattenrike täcker två tredjedelar av kommunen och är en motor i kommunens utveckling inom naturvård och friluftsliv. Biosfärområdet är ett modellområde för hållbar utveckling som tillsammans med naturum Vattenriket visar vägen ut i naturen med 22 besöksplatser, sju utemuseer och fyra uteklassrum i landskapet.

Väl rustade för friluftsliv

I kommunen finns det 55 kartlagda naturområden för friluftsliv alla med olika grader av investeringar i service för besökaren i form av parkeringar, toaletter, rastplatser, spänger och liknande. Dessutom finns en mängd markerade stigar samt Skåneleden, Sydostleden och stigar för olika brukarkategorier.

SVAGHETER

Urbanisering och markanvändning

Majoriteten av människor bor i tätorter men behöver naturen för friluftsliv, rekreation, välbefinnande och hälsa. När olika typer av exploatering ställs mot natur- och friluftsvärden uppstår risk för intressekonflikter. Vem, eller om någon har företräde i naturen blir också en fråga mellan och inom grupper av friluftsutövare, mellan äganderätt och allemansrätt och mellan boende och besökare.

Allemansrätten

Kunskap om Allemansrätten är generellt god bland befolkningen men har sjunkit något över tid. Skåne är ett av två län i Sverige där befolkningen har lägre kunskap om Allemansrätten jämfört med andra län. Överträdelser såsom att skada mark och träd är relativt vanligt förekommande.

Ökat besöksstryck och nya målgrupper

Att fler människor är ute i naturen är positivt. Det är särskilt de områden som har en högre grad av service med markerade stigar, toaletter och parkeringar som ser ökningen. Utmaningen är att möta det ökade besöksstrycket med åtgärder som bidrar till spridning av besökarna för att minska slitage i form av nedskräpning och otrivsel med fulla parkeringar och liknande. Nya naturovana grupper ute i naturen ställer högre krav på service och tillgängliggörande av olika slag. Denna utmaning är lika mycket en möjlighet beroende på hur den hanteras.

MÖJLIGHETER

Hållbar samhällsutveckling och folkhälsa

Möjlighet att vistas i naturen ökar förståelsen för ekosystemtjänster och biologisk mångfald och naturvistelse har en dokumenterat god effekt på fysiskt och psykiskt välmående. Genom att tillgängliggöra och möta naturovana människors behov av nära och trygga natur- och friluftsupplevelser kan folkhälsa och välmående öka i kommunen. På sikt ökar engagemanget för en hållbar livsstil och samhällsutveckling.

Attraktiv kommun och ökat intresse för friluftsliv

Tillgång till friluftsliv och natur påverkar människors val av bostadsort. Att bibehålla och ytterligare utveckla kommunens friluftsliv bidrar till kommunens attraktivitet att bo, jobba och verka i. Intresset för friluftsliv ökar och har under pandemin exploderat. Fler människor än någonsin är ute i naturen, många av dem naturovana.

Naturturism

Den varierade och rika naturen tillsammans med de investeringar för friluftslivet som gjorts i kommunen ger underlag för besöksnäringen att etablera och utveckla naturturism. Samarbete mellan det offentliga och näringslivet kan ge god utväxling för tillväxten men också för samarbeten kring hållbarhet och kanalisering av besökare.

HOT

Klimatförändringar

Klimatförändringarna kan rita om kartan om vilka naturområden som är tillgängliga eller inte beroende på förändringar i miljön såsom översvämningar. Det kan också påverka vädret med mer oförutsägbara säsonger och resandet globalt sett.

Slitage och konkurrens

Det ökade antalet människor som är ute i naturen ger ett slitage. Slitaget, olika åsikter om miljöpåverkan och konflikter som uppstår i dess kölvatten är en del av de skarpa diskussioner om mark- och inte minst skogsanvändning som pågår. Behovet av fler bostäder sätter tryck på exploatering av den tätortsnära naturen, den natur som är viktigast för en stor andel medborgares naturvistelse.

Vision, målområden, strategier och åtgärder

En vision är en ledstjärna, ett mål att ständigt sträva mot i det gemensamma arbetet med att utveckla Kristianstads kommun som friluftskommun. Visionen tar stöd i kommunens strategiska färdplan 2021–2024.

Vision för friluftslivet i Kristianstads kommun

Ett inspirerande friluftsliv över gränser som stärker samhällsutvecklingen

I Kristianstads kommun är ett hållbart friluftsliv en angelägenhet för alla invånare. Med olika bakgrunder, behov och åldrar möts vi i naturen för friluftsliv och gemenskap.

Friluftslivet och naturen är en samlingspunkt och hälsofrämjare där det känns tryggt att vara utifrån våra olika förutsättningar. Tillsammans är vi varsamma om naturen och hjälps åt så att det är lätt att göra rätt.

Friluftslivet i Kristianstads kommun bidrar till människors livskvalitet, förståelse för naturens värden och kommunen som en attraktiv plats att bo, besöka och jobba i. Friluftslivet med allemansrätten som grund är tillgängliggjord för alla barn och unga i kommunen och är en del av vardagen både i skolan och på fritiden.

MÅLOMRÅDEN

Fem målområden för friluftslivet har utarbetats för att nå visionen. De är specifika för Kristianstads kommun men kopplar starkt till de nationella målen för friluftsliv. De utmaningar och möjligheter som friluftslivet har, och som målen ska svara mot, är utmaningar och möjligheter som Kristianstads kommun till stor del delar med resten av Sverige, med lokala variationer. Målen svarar på frågan vad kommunen vill uppnå i sitt arbete med friluftsliv - och är till sin karaktär framåtsyftande och beskrivande.

Mål och strategier

1. Friluftsliv för alla och naturen som samlingspunkt
2. Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet
3. Förståelse och respekt för naturens värden
4. Friluftsliv för god folkhälsa och hållbarhet
5. Ett rikt friluftsliv för barn och unga

Tre strategier gäller för alla målområdena:

- Extern och intern kommunikation och dialog
- Attraktiva friluftsområden - upprustning och investeringar
- Samverkan och ansvarsfördelning

Såväl målen som strategierna har i flera fall beröringsytor med varandra vilket är naturligt eftersom de ligger nära varandra och samverkar.

Efter varje målområde följer en målbild som förklarar och ytterligare förtydligar vad målet handlar om.

Resultatmål, åtgärder och aktivitetsplaner

Under varje målområde följer de resultatmål - det vill säga önskat resultat inom planens tidsram - som tillämpas per målområde. Resultatmålen ligger till grund för de åtgärder som presenteras, som i sin tur bryts ner till årliga aktivitetsplaner av respektive ansvarig nämnd.

Åtgärderna har olika grad av konkretisering där några pekar direkt mot en aktivitet medan andra är mer övergripande och behöver brytas ner till konkreta aktiviteter. Arbetet med att koppla årliga aktivitetsplaner till resultatmålen och åtgärder är en uppgift för styrgruppen i samarbete med den kommunövergripande Friluftsgruppen. Styrgruppen bör bestå av representanter med inflytande över budgetprocesser.

Uppföljningen och utvärderingen av aktivitetsplanerna blir den viktigaste indikatorn på hur väl målen uppnås.

Implementering, uppföljning och aktualisering

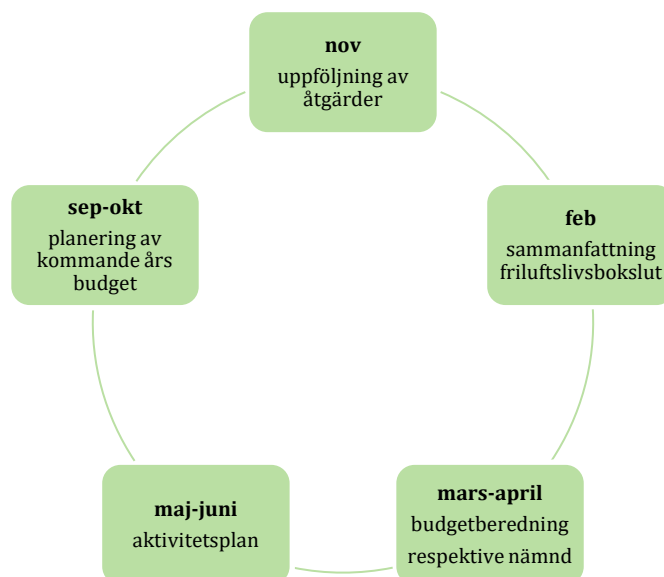
För att Friluftsplanen ska få den genomslagskraft som krävs för att målen ska uppnås och åtgärderna genomföras är implementeringen efter planens antagande av största vikt. Uppföljning av måluppfyllelse och åtgärder sker och redovisas årligen. Genom uppföljningen skapas incitament för genomförande av åtgärderna, kontroll för hur arbetet fortgår samt möjlighet för utvärdering gällande åtgärdens genomförbarhet.

Kultur- och fritidsförvaltningen har ett övergripande ansvar för att en årlig uppföljning av åtgärderna sammanställs i ett *friluftslivsbokslut*. Bokslutet redovisas för den utsedda styrgruppen och publikt på kommunens hemsida. Respektive förvaltning ansvarar för att planera in och följa upp egna åtgärder och återkoppla detta till kultur- och fritidsförvaltningen genom Friluftsgruppen.

Det övergripande årshjulet för åtgärdsarbetet med generella tidsramar illustreras nedan. Denna Friluftsplan gäller till och med 2027. Under 2027 påbörjas en aktualisering av planen.

Implementering efter planens antagande:

1. Utse styrgrupp
2. Friluftsgruppen och respektive förvaltning tar fram aktivitetsplanering
3. Styrgruppen beslutar om aktivitetsplanen
4. Uppföljning och redovisning

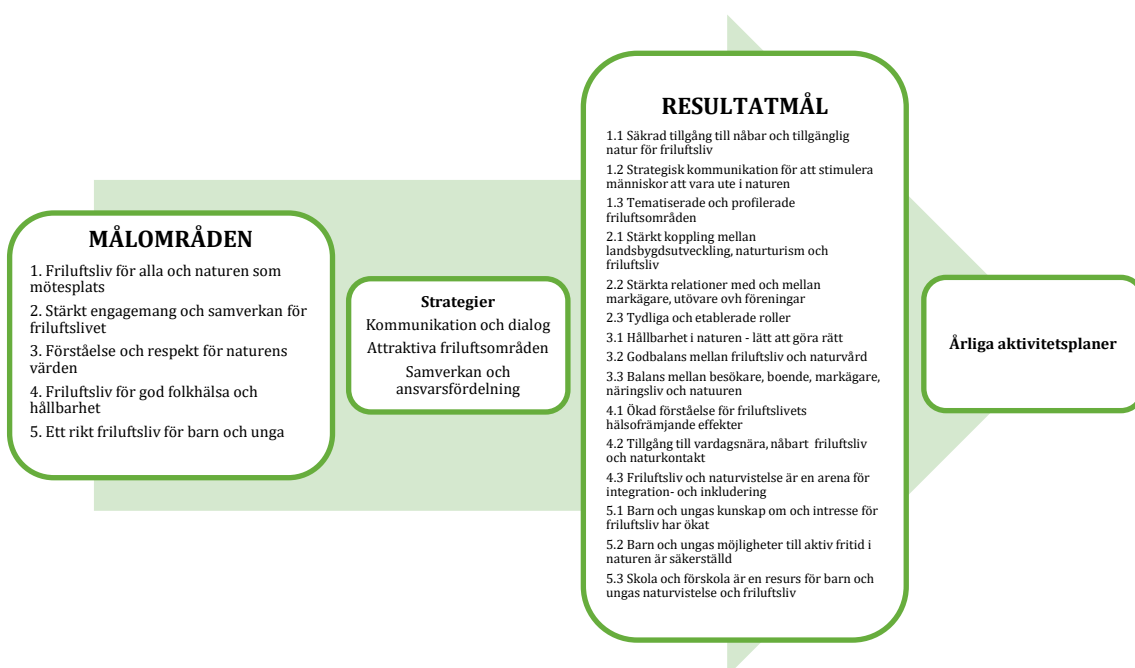

Figur 1. Årshjul Friluftsplanen

Budget

Många av åtgärderna ligger inom det löpande arbetet medan några kräver större insatser och budget där medel får äskas i budgetprocessen. Flera av åtgärderna är tidigare beslutade i andra planer, flest beröringspunkter finns det med åtgärder i grönplan.

Att Friluftsplänen antas medför inte att alla åtgärder kommer att kunna genomföras inom tidsramen, utan prioriteringar görs varje år i respektive ansvarig nämnds budgetprocesser utifrån de resurser som finns tillgängliga. Många av åtgärderna ska också ses som stöd i planeringen av nya exploaterings- och utvecklingsområden för att främja en hållbar utveckling med balans mellan olika intressen, där friluftslivet och grönytor är viktiga.

Figur 2. Process Friluftsplänen

Ansvariga nämnder och förvaltningar

Efter varje åtgärd står huvudansvarig förvaltning och nämnd. I de flesta fall sker åtgärderna i samarbete mellan flera förvaltningar och nämnder med delansvar.

Nämnd	Förkortning
Kultur- och fritidsnämnden	KFN
Tekniska nämnden	TN
Byggnadsnämnden	BN
Barn- och utbildningsnämnden	BUN
Förvaltning	Förkortning
Kultur- och fritidsförvaltningen	KOF
Tekniska förvaltningen	TF
Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen	MSF
Barn- och utbildningsförvaltningen	BUF
Enhet/avdelning	Förkortning
Biosfärenheten	KLK/biosfär
Naturum Vattenriket	KLK/naturum
Utvecklingsenheten	KLK/utv
Mark- och exploateringsenheten	KLK/mex
Avdelningen för geografisk information	MSF/gis
Grupp	Förklaring
Friluftgruppen	Kommunövergripande grupp för tjänstepersoner med representation från KoF, TF, MSF och KLK
Hållbarhetsgruppen	Kommunövergripande grupp för tjänstepersoner med representanter från alla förvaltningar och kommunala bolag

MÅLOMRÅDE 1

Friluftsliv för alla och naturen som samlingspunkt

Målbild

I Kristianstads kommun känner alla till var de ska ta sig för att uppleva naturen och friluftslivet. Det finns friluftsområden för alla smaker, från de tätortsnära naturområdena med mycket service till de tysta mer orörda områdena. Friluftslivet känns välkomnande, varierat, enkelt och tryggt. Kommunikationen om friluftsområden och friluftsaktiviteter är säkerställd och finns där medborgaren befinner sig, fysiskt och digitalt.

Matchning nationella friluftsmål

Mål 1: Tillgänglig natur för alla

Mål 4: Tillgång till natur för friluftsliv

Mål 5: Attraktiv, tätortsnära natur

Resultatmål och åtgärder

1.1	Säkrad tillgång till nåbar och tillgänglig natur för friluftsliv			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
1.1.1	Bevaka möjligheten till strategiska markinköp av tätortsnära ytor för friluftsliv	KLK/Mex		KS
1.1.2	Inkludera ett friluftslivsperspektiv i planprocesser	MSF	KLK/Mex	BN
1.1.3	Inkludera friluftslivsinventering i checklistan av undersökningar inför planbesked	MSF		BN
1.1.4	Öka basorternas tillgång till naturområden för friluftsliv	TF	KoF	TN
1.1.5	Anlägga fler besökspunkter i kommunalt ägd skog	TF	KoF/KLK/biosfär	TN

1.1.6	Uppdatera Kartläggningen av naturområden för friluftsliv	KoF	Friluftgruppen	KFN
1.1.7	Knyta ihop friluftsområden med tätorter och varandra genom leder och gröna stråk	MSF	TF/KoF	BN

1.2	Strategisk kommunikation för att stimulera människor att vara ute i naturen			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
1.2.8	Ta fram en kommunövergripande kommunikationsplan för friluftslivet	KoF	Friluftgruppen	KFN
1.2.9	Utveckla och utöka den digitala kommunikationen om friluftsliv och friluftslivsområden	KoF	KLK/biosfär/utv	KFN
1.2.10	Använda digitala verktyg (ex QR-koder, digitala slingor, gameification) för att uppmuntra friluftsliv	KoF	KLK/biosfär/utv	KFN
1.2.11	Inventering och uppdatering av skyltning i och till friluftsområden	KoF/TF	KLK/biosfär/utv	KFN/TN

1.3	Tematiserade och profilerade friluftsområden			
	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
1.3.12	Förstärka trygghetsaspekter i friluftsområden (ex belysning, sikt, markerade leder)	TF	KoF	TN
1.3.13	Profiler och paketera friluftsområden för olika målgrupper	KoF	KLK/biosfär/utv	KFN
1.3.14	Utveckla friluftsområden med anläggningar för personer med funktionsvariationer	KoF/TF	KLK/biosfär	KFN/TN
1.3.15	Investera och reinvestera anläggningar för friluftslivet (ex markerade stigar för olika målgrupper, toaletter, rastplatser osv)	TF	KoF	TN

1.3.16	Säkra möjligheter för friluftsliv året om (ex vinteröppna toaletter, väderskydd med tak osv)	TF	KoF/KLK/biosfär	TN
1.3.17	Utveckla kanotleden Immeln-Raslången-Halen för att stärka hållbarhetsaspekter	KoF	KLK/utv	KFN
1.3.18	Utveckla Bockatorpet som besöksmål (ex öppettider, service)	KoF	TF	KFN

MÅLOMRÅDE 2

Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet

Målbild

Med tydliga arbetssätt, roller och ansvarsfördelning är genomförandekraft och utveckling stärkt. Samarbeten över gränser är säkerställda och nätverk för kommunikation är aktiva, där balans mellan olika intressen är vägledande. Delaktighet, lokal förankring och en känsla av att det som görs tillsammans är underlag för det starka engagemanget för friluftslivet i Kristianstads kommun.

Matchning nationella friluftsmål

Mål 2: Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet

Mål 6: Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Resultatmål och åtgärder

2.1 Stark koppling mellan landsbygdsutveckling, naturturism och friluftsliv				
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
2.1.1	Ta fram och beskriva goda exempel på samarbeten mellan landsbygdsutveckling, naturturism och friluftsliv	KLK/utv	KoF	KS
2.1.2	Lyfta in friluftsliv som ett nätverk inom Skåne nordost	KoF		KFN
2.1.3	Tydliggöra och synkronisera kopplingarna mellan landsbygdsutveckling, naturturism och friluftsliv i befintliga nätverk såsom kommunala Landsbygdsrådet, Leader Östra Skåne	KLK/utv	KoF/KLK/biosfär	KS

2.2	Stärkta relationer med och mellan markägare, näringsliv, utövare och föreningar			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
2.2.4	Införa och genomföra en årlig friluftsdag tillsammans med friluftslivets intressenter	Friluftsgruppen	KoF	KFN
2.2.5	Bjuda in till markägarmöten	KLK/utv	KoF	KS
2.2.6	Förstärka möjligheten för föreningar att söka kommunalt bidrag för anläggning och skötsel av leder och andra anläggningar för friluftslivet	Friluftsgruppen	KLK/utv	KS
2.2.7	Inleda ett strukturerat samarbete med föreningar, markägare och organisationer genom att bilda ett Friluftsråd/Friluftsnätverk	Friluftsgruppen	KoF	KFN

2.3	Tydliga och etablerade roller			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
2.3.8	Fortlöpande samverkan med kommunala, regionala och nationella aktörer inom friluftsliv	Friluftsgruppen	KoF	KFN
2.3.9	Bilda en styrgrupp för Friluftsplansens genomförande	KLK/utv	KoF	KS
2.3.10	Systematiskt fortsatt arbetet med att förtydliga roller och ansvar mellan förvaltningarna	Friluftsgruppen	KLK/utv	KS

MÅLOMRÅDE 3

Förståelse och respekt för naturens värden

Målbild

Allemansrättens åtaganden och möjligheter är väl förankrade hos medborgare och besökare. I Kristianstads kommun är det lätt att göra rätt vid besök i naturen. En långsiktig och samordnad förvaltning av kommunens natur- och friluftsområden garanterar en god balans mellan naturvårdens och friluftslivets intressen. Ett jämt besöksstryck och omsorg om naturvärden bidrar till minskat slitage där naturens roll i en hållbar utveckling lyfts fram.

Matchning nationella friluftsmål

Mål 3: Allemansrätten

Mål 7: Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Resultatmål och åtgärder

3.1 Hållbarhet i naturen - lätt att göra rätt				
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
3.1.1	Förstärka kunskapen om Allemansrätten digitalt och på plats i naturen	KoF	KLK/utv/biosfär/naturum	KFN
3.1.2	Lyfta och förstärka kunskap om naturens roll i en hållbar utveckling	KLK/biosfär/naturum	Hållbarhetsgruppen	KS
3.1.3	Satsning på faciliteter som underlättar, ex skyltning, nudging, påsholkar, iordningställda rastplatser etc	TF	KoF/KLK/biosfär	TN

3.2	God balans mellan friluftsliv och naturvård			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
3.2.4	Samverka med förenings- och näringslivet för att erbjuda guidade upplevelser som lyfter fram naturens värden	KLK/biosfär/naturum	KoF	KS
3.2.5	Lyfta fram naturvårdsfondmark som modellområde för naturvård och friluftsliv	TF	KoF	TN
3.2.6	Löpande samverkan mellan friluftslivets och naturvårdens intressenter	Friluftsgruppen	KoF/KLK/biosfär/TF	KFN

3.3	Balans mellan besökare, boende, markägare, näringsliv och naturen			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
3.3.7	Insatser för att jämna ut besöksstryck och motverka kollisioner mellan brukare (ex kommunikation, samverkansmöten, fler markerade leder etc)	KoF	KLK/utv/biosfär	KFN
3.3.8	Skriva fram besöksförvaltningsplaner för friluftsområden med högt tryck	KoF	TF	KFN
3.3.9	Möjlighet till natur- och strandvärdar under högsäsong	KLK/utv	TF/KoF	KS
3.3.10	Göra undersökningar i välbesökta friluftsområden kring vanor, behov etc	KoF	TF/KLK/utv/biosfär	KFN

MÅLOMRÅDE 4

Friluftsliv för god folkhälsa och hållbarhet

Målbild

I Kristianstads kommun är friluftsliv och naturvistelse en viktig resurs för en god folkhälsa. Medborgarna känner till naturens positiva effekter på hälsan och har lätt att nå gröna områden. Friluftslivet är en grund för gemenskap, inkludering och naturförståelse. Flera krafter hjälps åt att guida naturovana och att lyfta hållbarhetens principer med naturen som bas.

Matchning nationella friluftsmålmål

Mål 1: Tillgänglig natur för alla

Mål 4: Tillgång till natur för friluftslivet

Mål 5: Attraktiv, tätortsnära natur

Mål 9: Friluftsliv för god folkhälsa

Resultatmål och åtgärder

4.1	Ökad förståelse för naturens och friluftslivets hälsofrämjande effekter			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
4.1.1	Målgruppsanpassad kommunikation som uppmuntrar till vardagsnära naturupplevelser	KoF	KLK/utv/biosfär	KFN
4.1.2	Öka medvetenheten hos förvaltningarna om friluftslivets goda effekter på folkhälsan	KoF	Friluftsgruppen	KFN
4.1.3	Värna tystnad som en viktig hälsofrämjande aspekt av friluftsområden	MSF	TF, KoF	BN

4.2	Tillgång till vardagsnära, nåbart friluftsliv och naturkontakt			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
4.2.4	Förbättra möjligheterna att ta sig ut till friluftsområden från tätorterna (ex naturbuss, delningstjänster etc)	KLK/utv	KoF	KS
4.2.5	Prioritera fler gröna ytor för friluftsliv i och nära tätorter, där det är möjligt	KLK/Mex	MSF/KoF	KS
4.2.6	Utveckla och anpassa befintliga tätortsnära gröna ytor för att underlätta friluftsliv (ex grill- och rastplatser, väderskydd, markerade stigar etc)	TF	KoF	TN

4.3	Friluftsliv och naturvistelse är en arena för integration och inkludering			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
4.3.7	Erbjuda nyanlända och SFI friluftsaktiviteter och information om allemansrätten	KoF	KLK/naturum	KFN
4.3.8	Samordna insatser mellan Friluftsplanen och Planen för hälsosamt åldrande	KoF	KLK/utv	KFN/KS
4.3.9	Samverkan med föreningslivet för att erbjuda friluftsaktiviteter till naturovana	KoF	KLK/biosfär/naturum	KFN

MÅLOMRÅDE 5

Ett rikt friluftsliv för barn och unga

Målbild

Det finns möjligheter för alla barn och unga i Kristianstads kommun att vistas i naturen och ta del av friluftsliv. Skola och förskola spelar en viktig roll för att ge naturförståelse, rörelse och lust att vara utomhus. Verksamheter som involverar barn och unga vet var de har sina närmaste naturområden, hur man tar sig dit och vad en kan göra där.

Kommunikation i utifrån barnens perspektiv kring allemansrätten och skyddad natur ligger till grund för insatser i samverkan som öppnar upp och bjuder in barn, unga och deras familjer till friluftsupplevelser.

Matchning nationella friluftsmål

- Mål 3: Allemansrätten
- Mål 4: Tillgång till natur för friluftsliv
- Mål 5: Attraktiv, tätortsnära natur
- Mål 8: Ett rikt friluftsliv i skolan
- Mål 9: Friluftsliv för god folkhälsa
- Mål 10: Ökad kunskap om friluftslivet

Resultatmål och åtgärder

5.1	Barn och ungas kunskap om och intresse för friluftsliv och allemansrätten har ökat			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
5.1.1	Sammanställa och tillgängliggöra pedagogiskt material om allemansrätten	KoF	BUF	KFN
5.1.2	Riktad information till barn och unga om kommunens friluftsliv	KoF	KLK/biosfär/ naturum/BUF	KFN
5.1.3	Naturpedagogiska insatser	KLK/biosfär		KS

5.2	Barn och ungas möjlighet till aktiv fritid i naturen är säkerställd			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
5.2.4	Samarbeta med föreningslivet för att ordna prova-på tillfällen av friluftaktiviteter	KoF	KLK/biosfär/naturum	KFN
5.2.5	Fler gröna ytor och friluftsområden som är anpassade till barn och unga (ex naturlekplatser, rastplatser i barnstorlek, aktiveringsmöjligheter etc)	TF	KoF/MSF	TN
5.2.6	I samverkan med fritidsgårdar erbjuda barn och unga friluftaktiviteter på kvällar och helger	KoF		KFN

5.3	Skola och förskola är en resurs för barn och ungas naturvistelse och friluftsliv			
Nr	Åtgärdsbeskrivning	Huvudansvar	Delansvar	Nämnd
5.3.7	Ta fram en pedagogisk resurskarta med friluftsområden och aktiviteter inventerade och beskrivna	KoF	BUF, MSF/gis	KFN
5.3.8	Utveckla en skolnära naturvårdsfondmark till skolskog enligt Skogen i skolan konceptet (pilot som kan skalas upp)	TF	KoF, KLK/mex, BUF	TN
5.3.9	Utredning om möjligheter och förutsättningar för att införa en Naturnyckel (jmf med Kulturnyckel)	KoF	BUF	KFN
5.3.10	Kompetensutveckling i naturpedagogik riktad till pedagogisk personal	KLK/biosfär/naturum		KS

REFERENSER

- ”SLU-professor kämpar vidare för gröna värden”, artikel, Arkitekten, 2019
- Det svenska friluftslivet i ett framtidsperspektiv, rapport, Kairos future, 2021
- Friluftsliv 2018, rapport 6887, Naturvårdsverket
- Friluftsliv i förändring, rapport 6547, Naturvårdsverket, 2013
- Friluftslivet under coronapandemin, rapport 2021:1, Mistra sport & outdoor, 2021
- Friluftslivets möjligheter, Johan Faskunger, ProActivity, 2021
- Förordningen om stadsbidrag till friluftorganisationer, SFS 2010:2018
- Miljöhälsorapport 2021, Barns miljörelaterade hälsa, Folkhälsomyndigheten, 2021
- Nationell strategi för naturturism, Visit Sweden, 2018
- Ovana friluftsutövare, en genomgång av befintlig kunskap och strategier för att hjälpa dem ut i naturen, Gullers grupp, rapport, 2021
- Platsens betydelse för friluftsliv, rapport 7015, Naturvårdsverket, 2022
- Regeringens skrivelse, Mål för friluftslivspolitik, SKR, 2012/15:31
- The future of outdoor experience, rapport, Kairos Future, 2019
- Underlagsrapport, Grönplan 2019, Medborgarenkät om grönområden, Kristianstads kommun, 2019
- Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF), SCB, Statistikmyndigheten, 2021
- Uppföljning av målen för friluftslivspolitik 2019, rapport 6904, Naturvårdsverket
- Vägledning för kartläggning av naturområden för friluftsliv, naturvardsveket.se/vagledning-och-stod/friluftsliv

Kristianstads
kommun